

Reactie op de voorgenomen wetswijzigingen inzake verbetering van de doelmatigheid van onderwijshuisvesting – internetconsultatie april 2023

Het opstellen van een MJOP voor de gebouwvoorraad is een relevante en logische stap om in beeld te hebben welke voorzieningen binnen gebouwen een verbetering of onderhoud behoeven. Dit mag van professionele organisaties verwacht worden. Het is echter gevaarlijk op twee gronden:

1. Belanghebbenden kunnen proberen af te dwingen dat voorzieningen in het genoemde jaar worden uitgevoerd, ook al ontbreekt de mogelijkheid om de werkzaamheden 'in de markt' te zetten. Het is moeilijk om partijen te vinden die de voorgenomen werkzaamheden in uitvoering kunnen nemen.
2. Daar waar gemeenten een onderhoudsconditie 3 (Nen 2767) verplicht stellen voor de onderwijsgebouwen in haar gemeente, blijkt dat de financiering van het onderhoud onvoldoende is. Zoals al meermalen aangetoond in onderzoeken door de Minister gefinancierd en ook in verschillende onderzoeken 'door het veld' aangetoond. Tevens in eerdere reacties tijdens deze consultatie gememoreerd, los van de vraag of het ontbrekende bedrag 600, 700 of 800 miljoen per jaar is:
Het opstellen van een MJOP dat gelijke tred houdt met de financiering heeft tot gevolg dat de onderhoudsconditie terugloopt; het opstellen van een MJOP dat de onderhoudsconditie op peil houdt is onbetaalbaar. Wie lost het dilemma op met een zak geld en structurele financiering? Op dit moment worden schoolbesturen gedwongen naast hun MJOP een Financieel Onderhouds Plan op te stellen met de zaken die ze het komend jaar wél kunnen betalen.

De overheveling van de onderhoudsmiddelen 'buitenkant' in 2015 van gemeenten naar schoolbesturen, overigens onder inhouding van een flink deel van het budget, heeft geleid tot een paar perverse gevolgen:

1. Daar waar een gemeente eerlijk gezegd verplicht had moeten zijn om gebouwen of gebouwdelen te onderhouden/vernieuwen/reoveren maar dat nagelaten heeft als gebouweigenaar, is de straf op die gedraging 100% bij het schoolbestuur neergelegd. Vaak onder de noemer 'jullie hebben het gebouw ook zo geaccepteerd' maar waar geen goede bouwkundige keuringen aan zijn voorafgegaan tijdens de overheveling van het openbaar onderwijs naar de (nieuw gevormde) schoolbesturen; en dat terwijl die schoolbesturen bemensd zijn met oud-ambtenaren van de afdeling onderwijs, waardoor een kritische houding ook niet zo gewent was.
2. Daar waar langcyclische gebouwonderdelen aangepakt moeten worden, blijkt zich in de MJOP het gebrek aan een bruidsschat te wreken: er is geen geld voor deze langcyclische en dure vervangingen gespaard (te korte spaartijd) en het ontbreken van een bruidsschat verergert het probleem.

Ik voorzie een dergelijke slag nogmaals: de overheid dwingt de schoolbesturen zaken uit te voeren. Schoolbesturen tonen aan dat hun reserve onvoldoende is om die werkzaamheden/investeringen uit te voeren: een stroom aan jurisprudentie zal het gevolg zijn.

Het wettelijk opleggen van de verplichting voor een goed binnenklimaat bij de schoolbesturen kan aanleiding geven tot een aantal perversiteiten:

1. Het vastleggen van een norm leidt tot verplichte investeringen door schoolbesturen, terwijl onduidelijk is of zij deze investeringen ook kunnen doen. Het leidt zeker tot het oplopen van de huisvestingsquote, die in deze tijd (ondanks rijkscompensatie) onder druk staat door oplopende prijzen en beschikbaarheid van arbeidskrachten. Het is inmiddels gebruikelijk dat technische monteurs een tarief in rekening brengen dat 1,5 keer het intern tarief voor een volwas leerkracht in het PO is....
2. Het feit dat de politiek een norm kan en zal vastleggen zal op termijn leiden tot een nieuwe norm die op 'dagkoers' politieke gronden wordt bijgesteld en het schoolbestuur tot onhaalbare investeringen dwingt. Niet voor niets wordt de Tweede Kamer in meerdere onderzoeken betraapt op opportunistische wetgeving die voor de subjecten tot onhaalbare werkzaamheden en ongewenste effecten leidt. Bij de volgende Covid- of andere epidemie moeten de schoolbesturen hun installaties op stel en sprong verbeteren met luchtreinigers, bacillenvangers, lichttherapeutische schoonmaakvoorzieningen en andere zaken die verzonnen worden om de epidemie het hoofd te bieden (en die achteraf wellicht als onnodig gekenschetst worden).

Programma's die tot doel hebben (gehad) om het binnenklimaat te verbeteren met gemeentelijk geld leiden in de toekomst mogelijk tot problemen: Zo mooi als het doel van de programma's ook is (en hoe blij de schoolbesturen ook zijn met die injectie!), hoe goed ook de gedachte is dat de verhoging van exploitatiekosten moet worden gecompenseerd, over X jaar moeten die extra voorzieningen worden vervangen. Hoe gaat het schoolbestuur de aanschaf bij vervanging bij elkaar sparen? Het gaat per gebouw in het PO al over tonnen. In het VO gaat vervanging van (delen van) klimaatinstallaties over miljoenen euro's

Ook ik ben vóór een verbetering van het binnenklimaat in scholen in PO en VO. De weg om dat te bereiken is een lastige en leidt in veel gebouwen tot desinvesteringen omdat vrij nieuwe installaties niet goed genoeg meer zijn en moeten worden verbeterd. Het is geen kwestie van goede wil, er is veel tijd en geld voor nodig. Laten we dat structureel beschikbaar maken en onze jeugd en toekomst in goede gebouwen huisvesten. Nu vastleggen dat Bouwbesluit 2012 de norm is, ontkent de ouderdom van de gebouwvoorraad in het onderwijs en het tempo van de renovatie/vervanging die in NL nu aan de orde is. Het dwingt de schoolbesturen tot investeringen die zij niet kan dekken; het noopt tot vragen aan gemeenten om vervanging van verouderde gebouwen die de gemeente niet kan financieren zonder andere beleidsterreinen te korten.

Een laatste punt is het laten vervallen van het investeringsverbod in het Primair Onderwijs.

Op dit moment is het alleen toegestaan om te investeren in zaken die de exploitatie verbeteren. Dat zijn dan dus (feitelijk) energiebesparende maatregelen.

Wat gebeurt er als het investeringsverbod vervalt? Wat zal de gemeente dan nog betalen aan een nieuw gebouw? Alleen kale muren met een energieprestatie die net aan de Bouwbesluit-norm haalt, maar de ARBO-normen links laat liggen? Iedere expert zegt het: 'het Bouwbesluit zorgt er voor dat je nog net niet dood gaat in een gebouw in NL'..... Dat staat wel in schril contrast met de eisen die aan een 'goed' gebouw gesteld worden 'met de mond' maar waar nu in vele gemeenten de VNG-norm als 'de portemonnee' geldt; waarvan een ieder kan zien en berekenen dat je daar geen 'goed' gebouw voor kan neerzetten.

Als het investeringsverbod op de helling gaat (waar veel voor te zeggen valt om discussies die er nu zijn te slechten) is een volledige en sluitende set verplichtingen nodig voor de financiering van de gebouwen zodat duidelijk is waar schoolbesturen in bouw en renovatie op kunnen rekenen. Dan is extreme helderheid nodig over de financiering van extra maatregelen die de gemeente vanuit andere beleidsterreinen aan het gebouw stelt. Dan is het niet logisch om het bouwheerschap van geïntegreerde voorzieningen als een IKC met meerdere eigenaren bij een schoolbestuur neer te leggen (al is het maar voor de verantwoording van de bijdrage van iedere partner). Dan is het noodzakelijk dat de gemeente zich realiseert dat sommige voorzieningen gewoon onhaalbaar zijn tegen het standaardbudget (met name renovaties in beschermde gebieden, dorpsgezichten e.d.).